

RAFAŁ PASTWA

DOI:<http://dx.doi.org/10.18290/rns.2017.9.1-13>

KOLOKWIVM
„THE FUTURE OF RELIGIOUS FAITH FROM
CENTRAL-EASTERN EUROPEAN PERSPECTIVE”
Praga, 25-26 kwietnia 2017 r.

W Akademii Chrześcijańskiej w Pradze w dniach 25-26 kwietnia 2017 r. odbyło się trzecie kolokwium poświęcone przyszłości wiary pt. „Przyszłość wiary religijnej w Europie Środkowo-Wschodniej”, z udziałem kilkudziesięciu przedstawicieli czterech krajów: Czech, Polski, Słowacji i Węgier. Uczestniczyła w nim również skromna delegacja z Holandii. Przeważająca większość uczestników to osoby świeckie. Jak podkreślali naukowcy z Uniwersytetu w Tilburgu w Holandii – powodem ich uczestnictwa w kolokwium jest fakt, iż ta część Europy to dla nich ciągle *terra incognita*.

Uczestnicy kolokwium organizowanego przez ks. prof. Tomáša Halíka przy wsparciu John Templeton Foundation opracowali wskazania i rekomendacje dla liderów życia kościelnego i dla wspólnot chrześcijańskich. Polskiej delegacji przewodniczył dr hab. Dariusz Wadowski z Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej KUL. Opracowane rekomendacje to jednocześnie sygnał wysłany w kierunku osób poszukujących (*seekers*), że nie są marginalizowane, a ich poszukiwania estetyczne, mistyczne i intelektualne są poważnie brane pod uwagę przez myślicieli chrześcijańskich.

Ks. prof. Tomáš Halík otwierając kolokwium podkreślił, że praca w ramach kolokwium w Pradze będzie miała istotne przełożenie na przyszłość, bo konieczne jest zastanawianie się i opracowanie wskazań – co zrobić, aby ukształtować lepszy świat.

Obecnie Kościół musi jak najszybciej zaproponować społeczeństwu nową ofertę dotyczącą przekazu wiary religijnej, drogę pośrednią między skrajnym liberalizmem i fundamentalizmem. Według prof. Pavla Hoška z Uniwersytetu Karola w Pradze, zastępcy organizatora kolokwium, działanie oddolne, angażujące socjologów i filozofów oraz teologów ma szczególne znaczenie dla tego projektu naukowego. Jego temat wynika bezpośrednio z faktu, że Kościół coraz bardziej oddala się od współczesnej kultury i coraz mniej ją rozumie, a w związku z tym ma coraz mniejsze możliwości przekazania właściwej oferty współczesnemu człowiekowi.

Pierwszym krokiem pracy nad rekomendacjami, które przedstawiono na kolokwium w Pradze, było ukazanie specyfiki i dynamiki kościołów w poszczególnych krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Było to możliwe dzięki opracowaniu danych socjologicznych tzw. White Paper. Kolejnym krokiem była prezentacja tych badań, trzeci etap to kolokwium „The Future of Religious Faith from Central-Eastern European Perspective” w Pradze, na którym każda delegacja wniosła swój wkład w powstanie rekomendacji.

Dane socjologiczne przedstawiane przez poszczególne delegacje pokazały, że społeczeństwa tych krajów w podobny sposób traktują instytucjonalny Kościół, że wszędzie wzrasta rola indywidualizacji życia religijnego, rośnie kategoria osób określanych mianem *seekers*¹ (poszukujący), a zmniejsza się grupa *dwellers* (zakorzenieni w Kościele/zadomowieni). Przedstawiciel liderów życia kościelnego z Polski zwrócił uwagę na istnienie znaczącej grupy apateistów² (*apatheists*), którzy być może w polskim społeczeństwie są liczniejsi niż w zsekularyzowanym społeczeństwie czeskim.

Delegacje przedstawiły trzy możliwe scenariusze dotyczące przyszłości wiary religijnej w tej części kontynentu: 1) kontynuację procesu kryzysu, 2) modernizację i liberalizację nauczania kościelnego, 3) pojawienie się ruchów odrodzeniowych w obrębie chrześcijaństwa, opartych mocniej na Ewangelii, z zaadoptowaniem kultury popularnej. Za kryzys zaufania wobec instytucji Kościoła w głównej mierze – zdaniem delegatów – odpowiada mocne powiązanie partyjne hierarchów kościelnych i liderów życia kościelnego, brak kompetencji u osób duchownych do pracy z ludźmi, problem z komunikacją oraz medialna kreacja wiary i religijności³.

Ostatnim etapem trzeciego kolokwium w Pradze „The Future of Religious Faith from Central-Eastern European Perspective” było przygotowanie rekomendacji przez poszczególne delegacje. Naukowcy i liderzy życia kościelnego z poszczególnych

¹ Por. Ch. TAYLOR, *The Church Speaks – To Whom?*, w: *Church and People: Disjunctions in a Secular Age* (Christian Philosophical Studies), ed. Ch. Taylor, J. Casanova, G.F. McLean, Washington: The Council for Research in Values and Philosophy 2012, s. 17-24.

² Zob. J. RAUCH, *Let it be. The greatest development in modern religion is not a religion at all-it's an attitude best described as „apatheism”*, w: *The Atlantic*, <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2003/05/let-it-be/302726> [11.05.2017].

³ O wpływie mediów na kształtowanie wiary i religii, przejęciu przez media niektórych funkcji typowych dla religii pisze ks. T. HALÍK w: *Wzywany czy niewzywany Bóg się tutaj zjawi. Europejskie wykłady z filozofii i socjologii dziejów chrześcijaństwa*, tłum. A. Babuchowski, Kraków: WAM 2006, s. 34-37.

krajów podkreślali przede wszystkim, że młode pokolenie potrzebuje nowego, także wizualnego i technologicznego przekazu Biblii oraz dzieła i osoby Chrystusa. Niedługo podkreślano, że wiara rodzi się ze słuchania (Rz 10,17) – współcześnie trzeba stwierdzić, że rodzi się ona również z oglądania. Ukazywanie chrześcijaństwa jako religii monologu, opresji i sądu nie ma zdaniem delegatów przyszłości. Kościół koniecznie musi być miejscem dialogu, dawania nadziei i poszukiwania wiary w Chrystusa. Musi jednocześnie uznać, że nie jest poza ani ponad społeczeństwem, ale wewnątrz. Kolejnym wskazaniem była konieczność odejścia liderów, hierarchów i wspólnot kościelnych od bezpośredniego zaangażowania partyjnego na rzecz aktywności społecznej. Zgłoszono postulat, aby kościelne struktury hierarchiczne opracowały religijną ofertę, w której będzie miejsce na większą autonomię dla podejścia indywidualnego. W tym kontekście konieczne musi być zrozumienie, że koncentracja na jednolitości i jednowymiarowości Kościoła jest zaprzeczeniem jego charakteru powszechności i otwartości. Stąd konieczne jest odrzucenie obaw wobec różnorodności form wiary w Chrystusa i indywidualności. Niezbędną rzeczą według delegacji jest zaakceptowanie przez ludzi Kościoła faktu, że osoby poszukujące (*seekers*) mogą odnaleźć prawdę także w innych miejscach niż Kościół.

Nie podano jednoznacznej recepty na to, w jaki sposób Kościół powinien stać się mediatorem pomiędzy Bogiem a światem, ale podkreślono, że jest to dziś kwestia kluczowa. Według Holendrów, którzy uczestniczyli w praskim kolokwium, odnowa Kościoła katolickiego na świecie nie może się dokonywać jedynie na poziomie języka i symboli, ale przede wszystkim na poziomie autentycznego ożywienia wspólnot. Chrześcijaństwo bowiem nie może się sprowadzać do instytucji lub wyznań narodowych. W kontekście braku powołań kapłańskich i zakonnych prof. Staf Hellemans i prof. Peter Junkers z Tilburg University podkreślali, że należy przemyśleć na nowo teologię wierności i powołania tak, aby człowiek współczesny miał świadomość, że wierność nie oznacza zaprzeczenia radości życia i wolności. Młodym ludziom koniecznie trzeba zaproponować silną identyfikację, głębszą niż to, co oferują zewnętrzne znaki w postaci sutanny czy habitu.

Polska delegacja w rekomendacjach i podsumowaniach zawarła ponadto konieczność zmiany roli parafii, która powinna oferować dobra duchowe i wsparcie ze strony wspólnoty poszczególnym członkom, którzy nie pozostają wobec siebie anonimowi. Polacy zwrócili uwagę na konieczność zweryfikowania systemu i poziomu kształcenia księży i alumnów oraz przyszłych teologów. Chodziłoby tu również o podniesienie kompetencji socjologicznych, psychologicznych i komunikacyjnych.

Ks. prof. T. Halík zakończył spotkanie w Pradze stwierdzeniem, że projekt nie został zaplanowany z myślą o szukaniu sposobów obrony i umocnienia Kościoła jako instytucji, ale po to, by występować w imieniu osób poszukujących (*seekers*) i zastanawiać się, jak otworzyć ludzi na dialog w świecie określanym mianem fragmentarycznego.